

Міжнародне право

УДК 341.1/.8:305

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20391915>

Міжнародно-правовий вимір гендерної інтеграції у кліматичну політику

Невара Лілія Михайлівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

міжнародного, цивільного та комерційного права,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-1775-8806>

Головка Єлизавета Максимівна,

Здобувачка ступеню магістра,

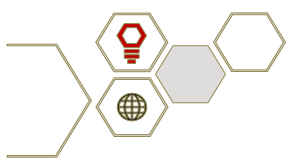
спеціальність «Міжнародне право»,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0000-1008-0567>

Прийнято: 16.05.2026 | Опубліковано: 26.05.2026

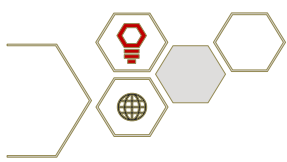
Анотація: У статті досліджено гендерно диференційований вплив кліматичних заходів у контексті оцінки допустимості, обґрунтованості та пропорційності кліматичної політики в міжнародному кліматичному праві. Основний акцент зроблено на тому, що формально нейтральні заходи декарбонізації, енергетичного переходу, тарифного регулювання, адаптації та відновлення можуть мати різні наслідки для груп населення залежно від доходу, доступу до ресурсів, енергетичної вразливості, участі в ухваленні рішень і здатності скористатися механізмами підтримки. Метою статті є обґрунтування можливості юридичної кваліфікації такого впливу як критерію

правомірності кліматичних заходів. Особливу увагу приділено питанню про те, за яких умов емпірично встановлена гендерна асиметрія може набути правового значення і бути врахована під час оцінки кліматичних рішень. Методологічну основу дослідження становлять формально-юридичний, системний і аналітичний підходи, що дозволили зіставити положення Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1992 року, Паризької угоди 2015 року та практику Європейського суду з прав людини у справі *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland* зі стандартами недискримінації, пропорційності та належної обачності.

Обґрунтовано, що правова оцінка гендерно диференційованого впливу має спиратися на поєднання непрямой дискримінації, пропорційності та належної обачності. Результатом дослідження є структура юридичного критерію, що охоплює оцінку впливу на етапі розроблення політики, тест пропорційності, використання дезагрегованих даних і моніторингу, а також зв'язок встановленого непропорційного тягаря з фінансуванням та підтримкою. Запропонований критерій може застосовуватися під час підготовки національно визначених внесків, кліматичних стратегій, стратегічної екологічної оцінки, бюджетного планування, програм енергоефективності, адаптації та відновлення. Зроблено висновок, що гендерна інтеграція у кліматичному врядуванні має розглядатися як правовий інструмент оцінки кліматичних рішень.

Ключові слова: міжнародне кліматичне право, гендерна рівність, дискримінація, права людини, Європейський суд з прав людини, зміни клімату, Паризька угода, компенсації, соціальна підтримка, інклюзивність.

International legal dimension of gender integration into climate policy

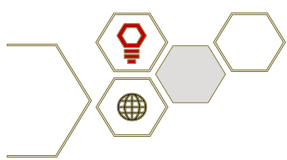
Liliia Nevara,

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of International, Civil and Commercial Law,
State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1775-8806>

Yelyzaveta Holovko,

Master's Degree Student,
Specialty "International Law",
State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0000-1008-0567>

Abstract: The article examines the gender-differentiated impact of climate measures in the context of assessing the admissibility, justification and proportionality of climate policy in international climate law. The main emphasis is placed on the fact that formally neutral measures of decarbonisation, energy transition, tariff regulation, adaptation and recovery may produce different effects for population groups depending on income, access to resources, energy vulnerability, participation in decision-making and the ability to benefit from support mechanisms. The purpose of the article is to substantiate the possibility of legally qualifying such impact as a criterion for assessing the lawfulness of climate measures. Particular attention is paid to the conditions under which empirically established gender asymmetry may acquire legal significance and be taken into account in the assessment of climate decisions. The methodological basis of the study consists of formal legal, systemic and analytical approaches, which made it possible to compare the provisions of the United Nations Framework Convention on Climate Change of 1992, the Paris Agreement of 2015 and the case-law of the

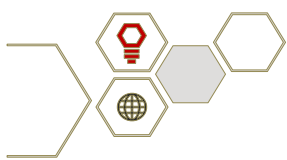
European Court of Human Rights in *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland* with the standards of non-discrimination, proportionality and due diligence.

It is substantiated that indirect discrimination, proportionality and due diligence provide the legal framework for transforming gender-differentiated impact from an empirical finding into a criterion for assessing climate measures. On this basis, the article develops a legal criterion that includes impact assessment at the policy-design stage, a proportionality test, the use of disaggregated data and monitoring, and the link between the identified disproportionate burden and financing or support. The proposed criterion may be applied in the preparation of nationally determined contributions, climate strategies, strategic environmental assessment, budget planning, energy efficiency programmes, adaptation and recovery. It is concluded that gender integration in climate governance should be regarded as a legal instrument for assessing climate decisions.

Keywords: international climate law, gender equality, discrimination, human rights, European Court of Human Rights, climate change, Paris Agreement, compensation, social support, inclusiveness.

Постановка проблеми. Сучасна кліматична політика дедалі виразніше постає як сфера екологічного та соціально-правового регулювання, оскільки заходи декарбонізації, енергетичного переходу, адаптації, тарифного регулювання, кліматичного фінансування та відновлення інфраструктури впливають на розподіл соціально-економічного тягаря між різними групами населення. Їх фактичні наслідки залежать від доступу до ресурсів, рівня доходу, типу домогосподарства, місця проживання, участі в ухваленні рішень та можливості скористатися механізмами підтримки. За таких умов правова оцінка кліматичної політики потребує врахування її розподільчого ефекту.

Особливої актуальності ця проблема набуває у гендерному вимірі. Кліматичні зміни та пов'язані з ними регуляторні заходи можуть посилювати

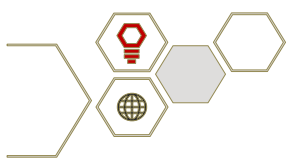

вже наявні нерівності у доступі до енергетичної безпеки, соціального захисту, адаптаційної інфраструктури, фінансової підтримки та представництва у процесі формування політики.

Міжнародне кліматичне право вже визнає значення гендерної рівності, участі, інклюзивності та прав людини у кліматичному врядуванні. Водночас відповідні положення переважно функціонують як програмні, процедурні або інституційні орієнтири, залишаючи недостатньо визначеним питання про юридичну оцінку гендерно диференційованих наслідків кліматичних заходів. Саме тому ключова проблема полягає у з'ясуванні того, за яких умов емпірично встановлена асиметрія кліматичних наслідків може набути значення критерію правомірності у межах стандартів недискримінації, пропорційності, належної обачності, дезагрегованих даних та процедурної оцінки впливу.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою доктринального обґрунтування підходу, за якого гендерно диференційований вплив кліматичних заходів розглядається як юридично релевантний елемент оцінки їх допустимості, обґрунтованості та пропорційності. Сформульована проблема пов'язана з науковим завданням конкретизації стандартів недискримінації, пропорційності та належної обачності у міжнародному кліматичному праві, а також із практичним завданням оцінки кліматичних стратегій, адаптаційних програм, фінансової підтримки та заходів відновлення з урахуванням фактичного розподілу соціально-економічного тягаря.

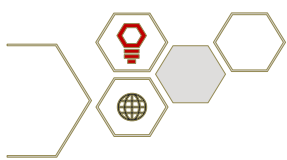
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній міжнародній та українській доктрині гендерний вимір кліматичної політики досліджується через кілька взаємопов'язаних напрямів: кліматичне врядування, інклюзивність, справедливий перехід, адаптацію, енергетичну бідність, права людини та недискримінацію. Г. Л. Магнусдоттір і А. Кронселль обґрунтовують ризик «гендерної сліпоты» кліматичних інституцій навіть за формального визнання інклюзивності [1]. Е. Марті та співавтори аналізують

включення гендерної та соціальної інклюзивності до кліматичного планування [2]. М. А. Каретта і Д. Вела-Альмейда досліджують гендерний вимір енергетичного переходу, зокрема зв'язок декарбонізації з енергетичною справедливістю та вразливістю [3]. Е. Алонсо-Епельде, Х. Гарсія-Мурос і М. Гонсалес-Егіно у системному огляді показують, що вплив кліматичних політик на нерівність потребує окремої гендерної оцінки [4]. А. А. Мулема, Л. Крамер і С. Хуер наголошують на значенні залучення заінтересованих сторін у процесі формування гендерно чутливих кліматичних політик [5]. К. Таббуш і Б. Говелл пропонують інструмент оцінки кліматичної політики з погляду гендерної рівності, зокрема для аналізу національно визначених внесків і гендерно відповідальних кліматичних зобов'язань [6].

У вітчизняній літературі Я. А. Павко, А. В. Токунова та співавтори аналізують міжнародно-правові й євроінтеграційні механізми врахування гендерної рівності у кліматичній та зеленій трансформації [7] [8]. Г. Трипольська та Є. Засядько розкривають прикладний вимір гендерно справедливої адаптації до зміни клімату в сільському господарстві України [9]. Ці праці формують основу для розуміння інституційного, євроінтеграційного та прикладного контексту гендерної інтеграції, однак переважно розглядають її як елемент належного врядування, участі, адаптації або інклюзивності.

Суміжний блок становлять дослідження, присвячені правам людини, рівності, недискримінації та трансформації юридичних стандартів у кліматичному контексті. Н. Петерсен застосовує логіку недискримінації до кліматичної проблематики [10]. А. Дейлі досліджує рівність і права дітей у контексті кліматичної кризи [11]. М. Майргофер аналізує категорію вразливості у правозахисному кліматичному дискурсі та її співвідношення з поняттями рівності й недискримінації [12]. А. Араган розвиває концепцію екопропорційності як адаптацію принципу пропорційності до екологічної та кліматичної кризи [13]. А. П. Гетьман і Г. В. Анісімова окреслюють еколого-

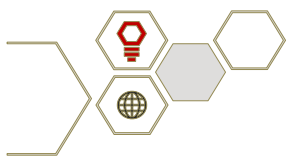

правову рамку розвитку кліматичного законодавства та правовідносин [14]. Додаткове значення має системний огляд Г. Анджум та співавторів щодо гендерної вразливості до кліматичних змін, у якому підкреслено потребу у політиках, здатних враховувати групову вразливість і нерівний доступ до захисту [15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попередні дослідження сформували важливу основу для аналізу гендерного виміру кліматичної політики у сферах кліматичного врядування, інклюзивності, справедливого енергетичного переходу, адаптації, енергетичної бідності, прав людини та недискримінації. Водночас, недостатньо опрацьованою залишається юридична кваліфікація гендерно диференційованого впливу кліматичних заходів як критерію їх допустимості, обґрунтованості та пропорційності. У наявній доктрині гендерна інтеграція переважно розглядається як вимога участі, представництва, належного врядування або соціальної інклюзивності, тоді як її значення для правової оцінки кліматичних рішень залишається недостатньо конкретизованим.

Науковий внесок статті полягає в обґрунтуванні підходу, за якого гендерно диференційований вплив набуває правового значення за наявності трьох умов: передбачуваності, доказового підтвердження та зв'язку з конкретним кліматичним заходом або прогалиною регулювання. У статті доведено, що такий вплив може бути включений до оцінки правомірності кліматичної політики через поєднання стандартів непрямой дискримінації, пропорційності та належної обачності.

Практико-орієнтований результат статті полягає у формуванні структури юридичного критерію, що охоплює оцінку впливу на етапі розроблення політики, тест пропорційності, використання дезагрегованих даних і моніторингу, а також зв'язок встановленого непропорційного тягаря з фінансуванням, компенсаційними та підтримувальними механізмами. Такий підхід дозволяє розглядати гендерну інтеграцію не лише як процедурну

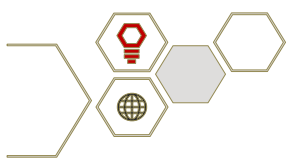

вимогу кліматичного врядування, а як правовий інструмент оцінки кліматичних рішень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування юридичної кваліфікації гендерно диференційованого впливу кліматичних заходів як критерію оцінки їх допустимості, обґрунтованості та пропорційності в міжнародному кліматичному праві.

Для досягнення цієї мети у статті необхідно: (1) визначити міжнародно-правові підстави врахування гендерного виміру кліматичної політики; (2) з'ясувати умови, за яких гендерно диференційований вплив набуває юридичного значення; (3) розкрити значення непрямой дискримінації, пропорційності та належної обачності для оцінки формально нейтральних кліматичних заходів; (4) сформулювати структуру юридичного критерію, що охоплює оцінку впливу, дезагреговані дані, моніторинг, тест пропорційності та зв'язок встановленого непропорційного тягаря з фінансуванням і підтримкою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародне кліматичне право виходить із універсального характеру кліматичної загрози, однак дедалі чіткіше пов'язує зміну клімату з правами людини та матеріальною рівністю. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1992 року визначає стабілізацію концентрації парникових газів на рівні, який запобігав би небезпечному антропогенному впливу на кліматичну систему, як основну мету кліматичного режиму [16]. Паризька угода 2015 року конкретизує цю мету через обмеження підвищення глобальної середньої температури, адаптацію до негативних наслідків зміни клімату та узгодження фінансових потоків із низьковуглецевим і кліматично стійким розвитком [17]. Водночас, її преамбула прямо вказує на необхідність урахування зобов'язань держав щодо прав людини, права на здоров'я, прав осіб у вразливому становищі, гендерної рівності, розширення прав і можливостей жінок та міжпоколінної справедливості.

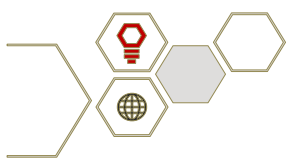

Це означає, що правова оцінка кліматичних заходів має враховувати вплив на реалізацію прав людини, особливо тоді, коли відповідні заходи створюють нерівномірний соціальний або економічний тягар. Заходи у сферах енергетичного переходу, тарифного регулювання, житлової модернізації, адаптаційної інфраструктури, кліматичного фінансування та повоєнного відновлення можуть бути формально нейтральними і водночас фактично по-різному впливати на групи населення залежно від рівня доходу, доступу до ресурсів, віку, місця проживання, стану здоров'я, гендерної належності тощо.

Судова практика конкретизує правозахисний вимір кліматичної політики через оцінку позитивних зобов'язань держави. Показовим у цьому контексті є рішення Великої палати Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland* [18]. Суд визнав, що недостатність кліматичної політики держави може становити порушення позитивних зобов'язань за ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, якщо така недостатність створює серйозні ризики для життя, здоров'я, добробуту та якості життя осіб [19]. Це рішення має принципове значення, оскільки кліматичний ризик був оцінений через становище конкретної групи - літніх жінок, особливо вразливих до наслідків теплових хвиль. Водночас ЄСПЛ не сформулював окремого тесту гендерно диференційованого впливу і не розглянув гендерний вимір як самостійну конструкцію непрямой дискримінації.

Отже, чинне міжнародне кліматичне право та практика ЄСПЛ створюють підстави для правозахисної оцінки кліматичної політики, однак не формують завершеного механізму оцінки її гендерно диференційованих наслідків. Тому подальше значення мають емпіричні дані, здатні підтвердити передбачуваність і юридичну релевантність такого впливу.

Гендерний дисбаланс насамперед простежується у сфері представництва та участі в ухваленні кліматичних рішень. За даними UN Women та Inter-Parliamentary Union за 2025 рік, жінки становлять близько 27 % членів

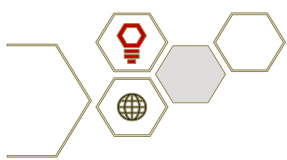

національних парламентів і менш ніж чверть міністрів у світі [20]. У межах кліматичного переговорного процесу ООН, попри дію Enhanced Lima Work Programme on Gender та Gender Action Plan, жінки становлять лише близько третини членів національних делегацій і ще меншу частку керівників делегацій [21] [22]. Це свідчить про нерівний доступ до участі та впливу у сфері кліматичного врядування і посилює вимогу до перевірки наслідків кліматичних рішень для недостатньо представлених груп.

Окреме значення має енергетична бідність як наслідок кліматичної та енергетичної трансформації. За матеріалами аналітичних досліджень Європейського парламенту щодо гендерних аспектів енергетичної кризи 2024 року, жінки, зокрема самотні матері та літні жінки, частіше перебувають у стані енергетичної вразливості через структурні нерівності у доходах, зайнятості та пенсійному забезпеченні [23]. Це прямо стосується оцінки тарифної політики, субсидування, енергоефективності, модернізації житла та переходу до чистої енергії. Формально однакові умови доступу до програм підтримки можуть фактично бути менш доступними для осіб із нижчим доходом, обмеженим доступом до власності, кредитних інструментів або адміністративних процедур.

Доступ до адаптації та соціального захисту також має гендерно диференційований вимір. UN Women у звіті “Progress on the Sustainable Development Goals: The Gender Snapshot 2024” зазначає, що за найгіршого кліматичного сценарію до 2050 року до 158 мільйонів жінок і дівчат можуть опинитися в умовах крайньої бідності внаслідок кліматичних змін [24]. Ці дані підтверджують необхідність оцінювати кліматичну політику через фактичну доступність адаптаційних програм, соціальної підтримки, компенсацій, субсидій та інших механізмів захисту для груп, які зазнають підвищеного ризику.

Отже, наведені дані підтверджують передбачуваний і вимірюваний характер гендерно диференційованого впливу у сферах представництва,

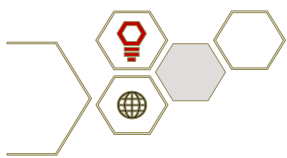

економічних втрат, енергетичної вразливості, адаптації та соціального захисту, що створює підстави для його подальшої оцінки через стандарти непрямой дискримінації, пропорційності та належної обачності.

Непряма дискримінація дає змогу оцінювати нейтральне за формою правило з огляду на його непропорційний вплив на певну групу. У практиці ЄСПЛ цей підхід сформульовано, зокрема, у справі *D.H. and Others v. Czech Republic*, де Суд визнав, що дискримінація може випливати з фактичного ефекту загальної практики, а статистичні дані можуть використовуватися для встановлення *prima facie* ознак дискримінації [25]. Для кліматичної політики це означає, що заходи у сферах декарбонізації, енергетичного переходу, тарифного регулювання, адаптації чи кліматичного фінансування потребують окремої правової перевірки, якщо вони системно погіршують становище жінок або інших груп у вразливому становищі.

Пропорційність у кліматичному контексті має охоплювати розподільчий ефект заходу. Зміна тарифної політики, підвищення енергетичних стандартів, програми термомодернізації житла або перехід до чистої енергії можуть відповідати кліматичній меті, однак потребують оцінки того, чи не перекладають вони надмірний тягар на групи з обмеженим доступом до субсидій, компенсацій, кредитних інструментів або інших механізмів підтримки. За наявності такого ризику держава має обґрунтувати вибір відповідного інструменту та передбачити коригуючі механізми.

Стандарт належної обачності (*due diligence*) визначає, які ризики держава повинна була передбачити та врахувати під час формування кліматичної політики. У міжнародному праві цей стандарт означає, що держава повинна вживати розумних, послідовних і своєчасних заходів щодо ризиків, які є відомими або об'єктивно передбачуваними. У сфері кліматичної політики це означає обов'язок оцінювати характер впливу кліматичних заходів на різні групи населення, якщо такий вплив підтверджується доступними даними. Відсутність дезагрегованих даних, оцінки впливу або

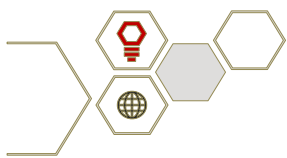

аналізу альтернатив може свідчити про дефект правового обґрунтування кліматичного заходу.

Отже, гендерно диференційований вплив набуває значення елементу правової оцінки кліматичної політики за умови його доказового підтвердження, зв'язку з конкретним кліматичним заходом або прогалиною регулювання та можливості держави передбачити й урахувати відповідний ризик. За цих умов юридичний критерій його оцінки може бути конкретизований через чотири елементи: оцінку впливу, тест пропорційності, дезагреговані дані та зв'язок із фінансуванням.

Першим елементом такої моделі має бути **обов'язкова оцінка гендерно диференційованого впливу кліматичних заходів**. Її призначення полягає у встановленні того, чи створює конкретний захід непропорційний тягар для жінок або інших груп, які перебувають у структурно вразливому становищі. Така оцінка має включати визначення груп ризику, характеру впливу, інтенсивності можливого тягара, причин його виникнення та заходів, здатних його зменшити. Вона має проводитися на етапі розроблення політики, коли держава ще може змінити зміст заходу, передбачити винятки, компенсації, субсидії або інші коригуючі механізми.

На міжнародному рівні такий підхід може бути інтегрований у матеріали, що супроводжують **національно визначені внески** за Паризькою угодою, довгострокові стратегії низьковуглецевого розвитку, дворічні звіти прозорості та документи з адаптаційного планування. На національному рівні відповідний аналіз доцільно включати до стратегічної екологічної оцінки, пояснювальних записок до проєктів нормативно-правових актів у сфері кліматичної та енергетичної політики, державних програм енергоефективності, адаптації, житлової модернізації та відновлення інфраструктури. У такому форматі оцінка гендерно диференційованого впливу стає елементом мотивування рішення.

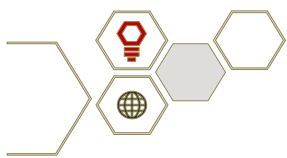

Другим елементом є **тест пропорційності кліматичного заходу** з урахуванням його розподільчих наслідків. Легітимність кліматичної мети не звільняє державу від обов'язку обґрунтувати спосіб її досягнення. Захід, що має істотний соціально-економічний ефект, має оцінюватися за критеріями відповідності заявленій меті, необхідності, наявності менш обтяжливих альтернатив і співмірності тягара для відповідних груп. Особливе значення має наявність компенсаторних або пом'якшувальних механізмів.

Зміна тарифної політики, підвищення енергетичних стандартів, обмеження доступу до певних ресурсів або запровадження нових вимог до житла можуть відповідати кліматичним цілям, але водночас створювати непропорційний тягар для малозабезпечених домогосподарств, самотніх матерів, літніх жінок або сільських громад. Тому правова оцінка таких заходів має охоплювати доступність підтримки, реалістичність виконання вимог, розподіл витрат і наявність механізмів пом'якшення.

Третім елементом є **обов'язкове використання дезагрегованих даних і систем моніторингу**. Без належної доказової бази неможливо встановити, чи має кліматичний захід непропорційний вплив і чи відображає такий вплив структурну нерівність. Мінімальний набір даних має включати показники, дезагреговані за статтю, віком, рівнем доходу, типом домогосподарства, місцем проживання, енергетичною вразливістю, доступом до житла, соціального захисту, адаптаційної інфраструктури та програм підтримки.

Дезагреговані дані мають використовуватися також для перевірки правомірності рішень. Якщо держава запроваджує кліматичний захід без даних про групи, на які покладається найбільший тягар, це обмежує можливість обґрунтувати його пропорційність. Тому моніторинг має бути регулярним, порівнюваним і пов'язаним із переглядом політики. Виявлення непропорційного впливу після впровадження заходу має зумовлювати корекцію програми, зміну критеріїв доступу до підтримки або запровадження додаткових компенсаторних інструментів.

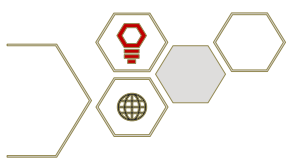

Четвертим елементом є зв'язок **встановленого гендерно диференційованого впливу з фінансуванням, компенсаційними та підтримувальними механізмами**. Якщо певна група зазнає підвищеного навантаження внаслідок кліматичного заходу або має нижчу здатність до адаптації, це має враховуватися при визначенні пріоритетності доступу до субсидій, компенсацій, адаптаційних заходів, соціальної підтримки тощо.

На міжнародному рівні такий підхід може застосовуватися у межах діяльності *Green Climate Fund*, механізмів фінансування адаптації, а також механізмів реагування на втрати і збитки [26]. На національному рівні він має значення для бюджетного планування, державних і місцевих програм підтримки, відновлення житла, модернізації інфраструктури, субсидування енергетичних витрат і доступу до міжнародної допомоги. Розподіл фінансових ресурсів має враховувати загальну потребу в кліматичній трансформації та конкретний розподіл її соціального тягаря.

Запропонована модель дає підстави сформулювати юридичний критерій гендерно диференційованого впливу кліматичної політики. Кліматичний захід може вважатися належно обґрунтованим за умови, що держава встановила його вплив на різні групи, перевірила пропорційність з урахуванням менш обтяжливих альтернатив, використала дезагреговані дані та пов'язала результати оцінки з дієвими механізмами підтримки або компенсації. Юридичне значення цього критерію полягає в обов'язку держави виявити, обґрунтувати, мінімізувати або компенсувати непропорційний тягар кліматичної політики. Це надає гендерній інтеграції значення правового критерію оцінки кліматичних рішень.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що міжнародне кліматичне право вже визнає зв'язок між кліматичною політикою, правами людини, гендерною рівністю та вразливістю окремих груп. Проте, чинна нормативна рамка переважно закріплює гендерний вимір як елемент участі, інклюзивності, звітності та належного врядування, не формуючи завершеного

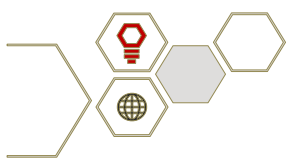

критерію оцінки гендерно диференційованих наслідків кліматичних заходів. Доведено, що гендерно диференційований вплив кліматичної політики набуває юридичного значення за трьох умов: його передбачуваності, доказового підтвердження та зв'язку з конкретним кліматичним заходом або відсутністю належного регулювання. Обґрунтовано, що правовою основою такої оцінки є поєднання доктрини непрямой дискримінації, принципу пропорційності та стандарту належної обачності. Практичне значення запропонованого підходу полягає у можливості його застосування під час підготовки національно визначених внесків, довгострокових кліматичних стратегій, стратегічної екологічної оцінки, бюджетного планування, програм енергоефективності, житлової модернізації, адаптації та повоєнного відновлення. Для України це має значення в контексті виконання кліматичних зобов'язань, євроінтеграції, соціально справедливого відновлення та реформування екологічного управління.

Отже, гендерно диференційований вплив кліматичних заходів доцільно розглядати як юридично релевантний критерій їх допустимості, обґрунтованості та пропорційності. Його зміст полягає в обов'язку держави виявити, пояснити, мінімізувати або компенсувати непропорційний тягар кліматичної політики, що надає гендерній інтеграції не лише процедурного, а й правового значення.

Список використаних джерел

1. Magnusdottir G. L., Kronsell A. Climate institutions matter: The challenges of making gender-sensitive and inclusive climate policies. *Cooperation and Conflict*. 2024. Vol. 59, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1177/00108367241230011>
2. Marty E., Segnon A. C., Homann-Kee Tui S., Trautman S., Huyer S., Cramer L., Mapedza E. Enabling gender and social inclusion in climate and agriculture policy and planning through foresight processes: assessing challenges

and leverage points. *Climate Policy*. 2024. Vol. 24, No. 8. DOI: <https://doi.org/10.1080/14693062.2023.2268042>

3. Caretta M. A., Vela-Almeida D. Just energy transition and gender. A systematic review for feminist research. *Energy Research & Social Science*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2025.104138>

4. Alonso-Epelde E., García-Muros X., González-Eguino M. Climate action from a gender perspective: A systematic review of the impact of climate policies on inequality. *Energy Research & Social Science*. 2024. Vol. 112. Article 103511. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103511>

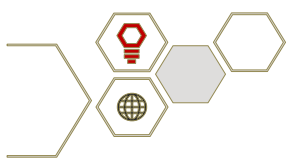
5. Mulema A., Cramer L., Huyer S. Stakeholder engagement in gender and climate change policy processes: Lessons from the Climate Change, Agriculture and Food Security research program. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2022. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsufs.2022.862654>

6. Tabbush C., Howell B. Gender Equality and Climate Policy Scorecard: A framework for assessing country performance on gender-responsive climate action 30 years after Beijing. *Global Social Policy*. 2025. Vol. 41, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1177/18747655251371005>

7. Павко Я. А. Актуальні питання міжнародно-правового захисту прав людини в контексті кліматичних змін. *Київський часопис права*. 2025. № 4. С. 194–202. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2025.4.29>

8. Токунова А. В., Рошканюк В.М., Бай О.С., Чавостін Д.А. Гендерний аспект у питанні зміни клімату та зеленої енергетичної трансформації в контексті євроінтеграційних процесів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.120>

9. Трипольська Г., Засядько Є. Гендерно справедлива адаптація до зміни клімату в сільському господарстві України. Київ : Ukrainian Climate Office, 2025. URL: https://ukrainian-climate-office.org/wp-content/uploads/2025/09/2110_UA_web_Гендерно-справедлива-адаптація-до-

зміни-клімату-в-сільському-господарстві-України-1.pdf (дата звернення: 15.03.2026)

10. Petersen N. Equality, Climate Change and Future Generations. *European Journal of International Law*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1093/ejil/chaf046>

11. Daly A. Nondiscrimination/Equality and Children's Rights in the Climate Crisis. *SSRN Electronic Journal*. 2025. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5086389>

12. Mayrhofer M. Framing UN Human Rights Discourses on Climate Change: The Concept of Vulnerability and its Relation to the Concepts of Inequality and Discrimination. *International Journal for the Semiotics of Law*. 2024. Vol. 37, No. 1. P. 91–117. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11196-023-10092-1>

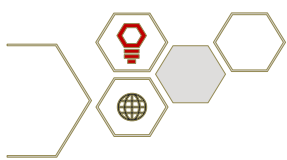
13. Aragão A. Ecoproportionality in a time of environmental and climate emergency. *Undecidabilities and Law*. 2024. DOI: https://doi.org/10.14195/2184-9781_4_3

14. Гетьман А. П., Анісімова Г. В. Кліматичні законодавство і правовідносини: сучасний стан та перспективи розвитку в контексті забезпечення національної безпеки. *Проблеми законності*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.162.287135>

15. Anjum G., Aziz M. Climate change and gendered vulnerability: A systematic review of women's health. *Women's Health*. 2025. Vol. 21. DOI: <https://doi.org/10.1177/17455057251323645>

16. United Nations Framework Convention on Climate Change. New York, 9 May 1992. URL: https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf (дата звернення: 15.03.2026)

17. Paris Agreement. Paris, 12 December 2015. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (дата звернення: 15.03.2026)

18. Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland (Application no. 53600/20) : Judgment of the European Court of Human Rights, 09 April 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233206> (дата звернення: 15.03.2026)

19. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights) : Rome, 4 November 1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG (дата звернення: 15.03.2026)

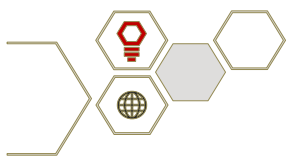
20. UN Women, Inter-Parliamentary Union. Women in Politics: 2025. New York; Geneva, 2025. URL: <https://www.ipu.org/resources/publications/infographics/2025-03/women-in-politics-2025> (дата звернення: 15.03.2026)

21. Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change. Decision 3/CP.25: Enhanced Lima Work Programme on Gender and its Gender Action Plan. Madrid, 2019. URL: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/GAP%20updated%20COP28%20decision.pdf> (дата звернення: 15.03.2026)

22. United Nations Framework Convention on Climate Change. Gender composition: report by the secretariat. Bonn : UNFCCC, 2025. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp2025_04E.pdf (дата звернення: 15.03.2026)

23. European Parliament. *Gender aspects of the rising cost of living and the impact of the energy crisis in the European Union*. Brussels : European Parliament, 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754488/IPOL_STU%282024%29754488_EN.pdf (дата звернення: 15.03.2026)

24. UN Women, United Nations Department of Economic and Social Affairs. *Progress on the Sustainable Development Goals: The Gender Snapshot 2024*. New York : UN Women, 2024. URL:

<https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2024-en.pdf> (дата звернення: 15.03.2026)

25. D.H. and Others v. the Czech Republic (Application no. 57325/00) : Judgment of the European Court of Human Rights, 13 November 2007. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117744> (дата звернення: 15.03.2026)

26. Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change. Decision 3/CP.17: Launching the Green Climate Fund. Durban, 2011. URL: <https://unfccc.int/resource/docs/2011/cop17/eng/09a01.pdf> (дата звернення: 15.03.2026)